

Zaterdag 18 december 1915 – ochtendeditie

Parijs, 17 december. Officieel bericht van vanmiddag:

In België is in de duinsector met handgranaten gevochten.

Londen, 17 december. Het Engelse hoofdkwartier in Frankrijk meldt: De bedrijvigheid der artillerie is de hele dag voortgezet, vooral ten noorden van Ieper.

Naar aanleiding van de berichten van wijziging van het Belgische ministerie te Havre en van de beperking van het aantal ministers tot vijf, schrijft Frans van Cauwelaert, die in deze berichten niet anders ziet dan proefballonnetjes “van een paar journalisten, welke zich geroepen achten om hun vrije uren te gebruiken als staatkundige hervormers”, o.m. het volgende in Vrij België:

Zolang België niet zal zijn ontzet, zolang het niet mogelijk zal zijn om terug in rechtstreekse voeling te treden met de openbare opinie van ons volk – en dat volk, men mag het niet vergeten, leeft voor bijna 9/10 in het bezette land en niet daarbuiten – en zolang ons staatkundig leven, in het bijzonder in zijn volksvertegenwoordiging, zijn oude gang niet zal hebben hernomen, moet men zich onthouden van elke hervorming van het kabinet. Noch inkrimping, noch vermenging. Men moet de verhoudingen laten zoals de kamers ze hebben gelaten op 4 augustus.

Er zal geen mens ter wereld iets tegen hebben, dat bezuiniging tot op het uiterste betracht wordt, en dat onze ministers daarin, voor hun eigen persoon, het voorbeeld geven. In Antwerpen, waar nochtans het leven niet minder duur is dan in Le Havre, hebben de stadsbedienden en ambtenaren een kwart van hun wedde moeten laten vallen. Men moge met het voorbeeld ook in onze staatsadministratie gediend zijn, maar men moet vermijden om

onder de dekmantel van de spaarzaamheid een slag te slaan, die men onbedekt niet goed aandurft, namelijk een kabinetscrisis te verwekken.

Wij hadden in gewone tijden vrij veel ministers, nu hebben wij er geen te veel. Het klinkt paradoxaal, maar het is zo, althans indien de verantwoordelijke raadgevers van de kroon hun plicht en zending in deze tijd begrijpen, en indien het nodige inzicht in hun grootse taak hun ontbreekt, dan mogen zij zich aan een strenge verantwoording verwachten. Het kan zijn, dat sommige ministers door de oorlogstoestand zeer beperkt zijn in hun administratieve arbeid, ofschoon deze beperking niet uitsluitend het gevolg is van de verdrijving uit het land, maar ook van het feit, dat deze en gene zich geen rekenschap schijnt te hebben gegeven van de nieuwe taak, die aan zijn departement was weggelegd onder de honderdduizenden van uitgeweken Belgen en aan het goedwillig initiatief dikwijls heeft overgelaten, wat aan de staatszorg niet had mogen ontsnappen. Maar het is niet overdreven, dat al de ministers regelmatig en dikwijls hun wijsheid zouden bij elkaar leggen, in ernstig voorbereide raadsvergaderingen, om in deze duistere en stormachtige tijden onze staatsactie in de goede richting en onze Belgische zaak in de hoogte te houden. Wij staan voor zware, zorgwekkende problemen genoeg ...

Nu juist zal men antwoorden, zal het staatsbeleid niet krachtiger zijn als het door weinige handen wordt gehouden dan door vele. Het spreekt vanzelf, dat vijf mensen makkelijker tot eenheid kunnen komen dan tien en meer, en indien wij alle macht legden in de hand van één persoon ware alle tegenstrijdigheid vanzelf vermeden, voor zover deze ene persoon, niet met zichzelf in tegenspraak komt te staan, naargelang hij van raadgevers verandert. Maar wij moeten eenheid verkrijgen zonder in het gevaar van autocratie te vervallen, en om deze te geven, moeten de leden van het kabinet hun eigen

gevoelens op zijn tijd kunnen opzij stellen. Welnu, het is niet van aard om ons gerust te stellen, dat door de meest actieve voorstanders van een kabinetsbeperking een vermindering van de invloed van het parlement en sterkere centralisatie wordt aangepredikt. Een kabinetshervorming als deze, welke men ons voorspiegelt, zou dus een veeg teken zijn, en moet worden bestreden door al wie zich bekommert om, te midden van de chaos van heden, onze staatsvrijheden en het beginsel van volkssoevereiniteit ongeschonden te bewaren.

Wanneer op de avond van de oorlog onze koning nieuwe leiders van de oppositiepartijen tot de waardigheid van ministers van staat heeft geroepen, dan was dat om in de ministers en de ministers van staat samen een soort verkleinde volksvertegenwoordiging te vinden, wanneer al de leden van de volksvertegenwoordiging niet of niet spoedig genoeg zouden samenkomen. De kamers hebben deze voorzorg volledig beaamd. Indien men het verwaarloost, op tijd het plenum van deze grote raad – ministers met portefeuille en ministers van staat – samen te roepen, dan is dat te betreuren. Maar men moet zijn heil niet zoeken in een eng kabinet, want dit ligt niet op de weg van onze traditie, noch van ons volksbelang, en het zal onmiddellijk worden verdacht van eenzijdigheid, want indien er nieuwe meesters komen, zal men natuurlijk aan de gebeurtenissen van de dag toetsen, waarom juist deze en niet gene zijn gekozen. Men zal er in zien een keuze met tendensen.

De begrafenis der slachtoffers van de ontploffing in de Belgische kruitfabriek te Havre heeft dinsdag met grote plechtigheid plaats gehad. Honderd en een lijkkisten zijn, na een plechtige dienst in de kerk, die door de Belgische ministers, en verscheidene ministers van staat, senatoren en kamerleden, twee Franse ministers, de Franse gezant te Havre, hooggeplaatste militairen en burgerlijke ambtenaren werd bijgewoond, in een eindeloze stoet van lijkwagens

naar het kerkhof vervoerd. In de kerk heeft mgr. Delestré het woord gevoerd; daarbuiten hebben Carton de Wiart, de Belgische minister van arbeid en Aneel, lid van de Franse Kamer voor Havre, gesproken. De koning der Belgen was bij de plechtigheid vertegenwoordigd.

Aan het Belgisch Dagblad wordt uit Havre gemeld, dat het getal doden 140 bedraagt. Ook drie werklieden van Schneider hebben bij de ontploffing het leven verloren.

Het is bijna onmogelijk de slachtoffers te herkennen.

In de officiële wereld van Sainte Adresse is men geneigd te geloven dat de ramp aan kwaadwilligheid is te wijten. Reeds een paar malen zouden de Franse autoriteiten in de kruitkisten uit Amerika een hels machientje hebben gevonden.

Zaterdag 18 december 1915 – avondeditie

Geïnterneerden.

In het begin van januari zullen een 80 Belgische geïnterneerden van Oldebroek naar Apeldoorn worden overgebracht. Zij worden in de voormalige Zuiderkerk van de gereformeerde gemeente aldaar gehuisvest en zullen bij verschillende industriëlen ter plaatse werk vinden.

In de kunstsmederij van de heer J. Muysson Jr., in de Aert van Neestraat alhier, zijn 10 geïnterneerden te werk gesteld.

Uit het etappegebied.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Tegen het bevel van de opperbevelhebber van het leger van 3 mei 1915, heeft de diamantslijper Willem De Keyser te Zottegem in zijn huis 26 levende postduiven achtergehouden.

Deze overtreding is niet ontdekt geworden, omdat de gemeentelijke overheden geen huiszoeking bij hem hebben gedaan.

De opperbevelhebber van het leger heeft derhalve de gemeente Zottegem tot een boete van 2000 mark veroordeeld.

Dit wordt ter kennis van het publiek gebracht.

Het hoofd van het burgerlijk bestuur,
Von Keudell, regeringsrat.
Gent, 9 december 1915.

De geestelijke broeders Franz de Roy en August Embrecht, alsmede de koetsier Pieter Geylens uit Wetteren, hebben tegen het bevel van de opperbevelhebber van het leger van 3 mei 1915 in, drie postduiven verborgen gehouden en niet bij de overheid ingeleverd.

Deze overtreding is niet ontdekt geworden, omdat de gemeente Wetteren geen onderzoek heeft laten instellen in de brouwerij van het St. Barbaraklooster, waar de duiven verstopt werden gehouden.

De opperbevelhebber van het leger heeft daarom de gemeente Wetteren beboet met 2000 mark.

Dit wordt ter kennis van het publiek gebracht.

Het hoofd van het burgerlijk bestuur,
Von Keudell, regeringsrat.
Gent, 9 december 1915.

Le Ventre de Bruxelles (KVdW).

Brussel, 9 december.

Ik woon in een huis met een bel. Op zichzelf biedt dit niets opzienbarends aan, en het is zo gewoon, dat niemand daar nog naar vraagt en dat ik het u zeker niet zou mededelen, indien bewuste bel sedert gisteren niet een betekenis had gekregen, die ...

Ik zal wel de laatste zijn om het nut van huisbellen te ontkennen: juist dat immers moet de aanleiding zijn geweest dat men ze zo algemeen gaan gebruiken is, en ik wil dan ook niet beweren dat mijn particuliere huisbel minder nuttig zou zijn dan elke andere; hoewel ...

Maar, ziehier waar het om gaat. Ik heb u in een van mijn jongste brieven laten vernemen, dat België, niet meer dan andere landen, aan de heersende aardappelcrisis ontsnapt is, en ik ken zelfs pessimisten, die deze bekendmaking zouden onderstrepen met een krachtig "integendeel". Ik heb u tevens verteld, en dus kunt ge even goed weten als ik, dat de vastgestelde schaarste aan deze knolgewassen algemeen geweten wordt, niet aan feitelijk gebrek ervan tengevolge van ziekte of vroegtijdig sterfgeval, maar aan de listen van schraapzuchtige boeren, die, naar één hunner drastisch moet hebben beweerd, deze vruchten der aarde liever voor de varkens zouden gooien, dan ze te verkopen aan een prijs, die hun minder winstgevend voorkomt dan zij zich hadden durven voorstellen (en niets gaat in deze de verbeelding te boven van een woekergrage boer).

Dat de overheid, wie of hoe ze mag zijn, zich daarbij zonder meer zou neerleggen, ware een voor haar weinig vleierende onderstelling. Men verzekerde mij, dat de voorraad aan aardappelen dit jaar twintig ten honderd groter kan worden geacht dan in normale jaren. Dit ligt, eerst, aan een inderdaad merkwaardige oogst wat de opbrengst van iedere plant betreft; daarna aan de gemeentelijke aanbouw van

anders ongebruikte gronden, die nu in aardappelvelden ten behoeve van de volksvoeding werden herschapen; en eindelijk aan het feit, dat de fabrieken van aardappelmeel, die vroeger met grote voorraden weggingen, dit jaar stilliggen en aldus heel wat grondstof voor algemeen gebruik vrij laten. Een zo verheugende toestand moest, als logisch gevolg, een daling in de prijzen meebrengen. Ge weet, dat de boeren dit hebben weten te keren, door hun waar te verstoppen. Zulke schraapzucht wist men, zoals ik u zegde, in sommige gemeenten te keren. Reeds is Schaarbeek het toonbeeld van de eerlijke aardappelverkoper geworden, en het zal mij over kort gegeven zijn, u in het lang en in het breed dit nieuwe gemeentebedrijf, weer een zeer geslaagde poging van gemeentemonopolisering, te beschrijven naar de meest authentieke der documenten. Mechelen, een stad vol vooruitzicht, heeft zelf een goed deel van zijn nodige voorraad aangelegd, en verkoopt die nu aan de geringe prijs van acht frank per honderd kilo; de voorstad Elsene heeft eenvoudig opeisingen gedaan, die ze menslievend heeft uitgedeeld; in Sint-Joost-ten-Node is men gelijkaardige plannen aan het beramen en smeden; trouwens, alle zeventien burgemeesters van Gross-Brüssel staken reeds de koppen bijeen, hetgeen nooit zonder merkwaardige gevolgen blijft; terwijl men ook de tussenkomst van de Gedeputeerde Staten belooft, dewelke, het spreekt vanzelf, in deze nuttige arbeid kunnen verrichten.

Ziedaar, wat tot op heden Belgische overheden en besturen ter verbetering van de toestand deden of te doen staan: allemaal zeer lofwaardige pogingen, soms met uitmuntende gevolgen bekroond, maar die, het spreekt vanzelf, niet het karakter van algemeenheid vertonen, die, waar het gaat om een bij uitstek door ieder gebruikt consumptiemiddel, toch zeer gewenst zou zijn. Niet ieder geniet het voorrecht, op Schaarbeek of te Mechelen te wonen; niet ieder is arm genoeg om deelachtig te worden in gemeentevorraden. 't Is te

zeggen, dat het weer maar eens de burgerij is, en meer bepaald deze van bedienden enz., die onder de oorlog in de meeste gevallen haar reeds schaarse inkomsten nog slinken zag, welke onder de aardappelcrisis doorgaans het meest lijdt. - Ik heb het dan ook in mijn onmiddellijke omgeving beleefd wat het tegenwoordig betekent, neen: wat het gisteren nog betekende, ervoor te zorgen dat men de noodzakelijke winterprovisie binnenkreeg, zelfs tegen ontstellende prijzen. De gewone kooplui in stad hieven bij navraag hun armen in de hoogte: hoe kon men zo wreed zijn, ze lastig te komen vallen om iets, waar zij zichzelf voor heel de winter misschien zouden moeten van spenen! En het ergste is, dat die mensen waarschijnlijk de waarheid spraken. Wat de voortbrengers betreft, de plantende en kwekende en telende boeren: hun kwade wil was zo duidelijk, dat een plaatselijk blad er niets beters op vond dan de raad te geven, ze zorgvuldig te gaan afranselen ...

Zodat het van alle plichtsbewuste huismoeders in de laatste weken de hoofdbezigheid geworden was, jacht te gaan maken op aardappelen, - met gevolgen, die aan alle jagen eigen schijnen te zijn: meestal kwamen zij "bredouille" thuis. En dat spelletje duurde maanden reeds.

Tot gisteren de Duitse overheid tussenkwam. Zij had al driemaal op haar besluiten in deze aangedrongen, en steeds op dreigender toon; ik vertelde u hoe echter de verbruiker ertoe genoopt werd, zich, tot verkrijgen van de onontbeerlijke waar, tot medeplichtige van de woekerende boer te maken. Maar ditmaal werd eindelijk doeltreffend ingegrepen: al wie op twintig dezer meer dan vijftig kilo aardappelen in zijn kelder zal hebben liggen, zal ze, op straf van boete en gevangenis (en gij weet dat men daar niet spaarzaam mee is), aan te geven hebben. Vijftig kilo is weinig; het belet niet dat het principe om achter de bestaande voorraden te komen, mits krachtdadig toegepast, goed is; en streng zal men vermoedelijk alleen zijn voor

dezen, die opbergen, niet voor eigen gebruik, maar met bedoeling van woeker. En dit brengt mij nu langs lijnen van geleidelijkheid, die ge zult waarderen, tot mijn huisbel terug. - O, zij speelt in deze niet dan een zeer nederig rolletje van gediensigheid, zoals men op de planken zegt; niets dan haar zeer gewoon nuttigheidsrolletje, hierboven, zij het niet zonder restrictie, toegegeven; restrictie trouwens, die ...

Gij moet weten: wij hebben aan pataternood gelaboreerd als iedereen. En dat het een geloop van belang is geweest om de opgedane voorraad te bemachtigen, ik zal daar maar geen geheim van maken. Hoeveel die voorraad bedraagt, komt hier niet op aan, en, daar wij nog de twintigste niet zijn, heb ik het recht hem vooralsnog te verzwijgen. Gij dient alleen te weten, dat wij als iedereen onder de ongegeneerdheid der aardappelverkopers op soms ergerlijke wijze te lijden hadden. Tot nu gisteren, het afdoend besluit viel; en wat deed zich voor?

Er deed zich voor, dat mijn huisbel, die anders een zeer bedaarde huisbel is, en vooral sedert de oorlog geen blijk had gegeven van razende werkzaamheid; er deed zich voor, dat zij, die in de laatste tijd vooral van aardappelkooplui allesbehalve last heeft gehad, hetgeen haar nochtans wel zou gestaan hebben; het deed zich voor, zeg ik, dat zo gisteren als vandaag bewuste bel niet heeft opgehouden mij te kwellen met het, werkelijk baldadige misbruik die aardvruchtenhandelaars ervan gemaakt hebben. Het was als een afspraak: de een na de ander kwam aan de bel trekken, met het vriendelijk aanbod van al de aardappelen der wereld, en dit tegen prijzen die, zonder de wettelijke te zijn, toch loffelijke pogingen deden om deze te benaderen. Moet ik u zeggen, dat zulke schone ijver mij koel heeft gelaten? Neen: ik moet niet. Maar dan ook niet, en gij zult het verstaan, dat mijn overtuiging nopens het nut van

huisbellen een gevoelige knak heeft gekregen, waar ze misschien nimmer meer van geneest ...